

Valikaine „Riigikaitse“

Valikaine „Riigikaitse“	1
Valikaine „Riigikaitseusõpe“	2
1. kursus „Riigikaitse“	2
2. kursus „Praktiline õpe välilaagris“	10

Valikaine „Riigikaitseusõpe”

Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) on Eestile lojaalne kodanik, kellel on positiivne hoiak ja valmidus vajaduse korral Eestit kaitsta ning kes tegutseb lähtuvalt õigusriigi põhimõtetest;
- 2) järgib demokraatlikke väärtusi ning on solidaarne ja vastutustundlik;
- 3) mõistab riigikaitse seotust erinevate ühiskonnaelu valdkondadega;
- 4) väärtustab kaitseväelase elukutset, kaitseväge ja vabatahtlikku tegevust Kaitseliidus ning selle eriorganisatsioonides;
- 5) teab riigikaitse korraldust ning kaitseväge ülesehitust ja ülesandeid ning riigikaitset reguleerivaid õigusakte;
- 6) teab kodanikukaitse põhimõtteid;
- 7) tunneb huvi riigikaitse ja sõjaajaloo vastu;
- 8) teab NATO kollektiivse kaitse põhimõtet;
- 9) on omandanud esmased oskused ohutult relva käsitseda, esmaabi anda, kriisiolukordades käituda ja tegutseda;
- 10) teab topograafia põhialuseid, orienteerub maastikul kaardi ja kompassiga ning käitub keskkonda säästvalt.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- on Eesti Vabariigile lojaalne kodanik, järgib demokraatlikke väärtusi ning on vajaduse korral valmis Eestit kaitsma;
- tunneb sõjaajaloo, sh Eesti sõjaajaloo tähtsamaid sündmusi ja nende mõju ning tagajärgi ühiskonna arengule ja oma lähedastele;
- teab ning analüüsib peamisi aktuaalseid rahvusvahelisi probleeme ja nende mõju Eesti ühiskonnale ning NATO kollektiivse kaitse põhimõtet;
- leiab ja kasutab vajaduse korral riigikaitseesse puutuvat olulist infot, sh Eesti riigikaitse üldist korraldust reguleerivaid õigusakte;
- teab kaitseväeteenistuse põhialuseid, sh on omandanud esmase ettekujutuse ajateenistusest ning Kaitseliidust ja selle eriorganisatsioonidest ning teab ja väärtustab kaitseväelase elukutset;
- tunneb rivilise liikumise, relvaõppe, sh ohutuse põhialuseid, oskab käituda kriisiolukordades ja anda esmaabi;
- orienteerub iseseisvalt maastikul kaardi ja kompassiga, arvestades keskkonnakaitse põhimõtteid ning norme;
- tegutseb meeskonna koosseisus kaaslasiga abistavalt ja toetavalt.

1. kursus „Riigikaitse”

Eesti sõjaajalugu

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- teab sõjanduse arengu põhijooni ning oskab selgitada sõdade eripalgelist mõju ühiskonna arengule ja inimeste saatusele; seletab näidete kaudu, kuidas sõjapidamine ning sellesse suhtumine on ajaloo jooksul muutunud;
- oskab nimetada Eesti ja Euroopa sõjaajaloo tähtsamaid sündmusi ning nende põhjusi maailma ajaloo kontekstis, analüüsib sõja tagajärgi ja mõju ning seoseid ühiskondlike protsessidega;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid sõda, sõjaajalugu, sõjandus, sõjateadus, strateegia, taktika, palgasõdur, üldine sõjaväekohustus, ohvitser;

- teab, kes olid ajaloolised isikud Michael Andreas Barclay de Tolly, Johan Laidoner, Aleksander Tõnisson, Julius Kuperjanov ja Johan Pitka, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Sõjaajaloo mõiste ja sõjateoreetiline mõte. Sõda. Sõjandus. Sõjateadus. Sõjaajaloo ja ajaloo vahekord. Olulisemad sõjateoreetilise mõtte esindajad (õpetaja valikul Sun Tzu(Sunzi), Thukydides, Karl von Clausewitz, Antoine Henri de Jomini jt).

Sõjanduse osa ühiskonna ajaloos. Sõda kui ühiskonna „loomulik seisund”. Sõdade põhjused. Suhtumise muutumine sõjapidamisse. Sõjapidamisviisid vana- ja keskajal. Palgaväe teke. Alalised armeed. Ohvitserkond. Revolutsiooniarmeed. Napoleoni sõdade ajastu. Üleminek üldisele sõjaväekohustusele. Massiarmeed. Tehnika mõju sõjandusele. Sõda ja majandus. Sõjapidamise muutumine. Sõjavastane liikumine. Sõjapidamise ulatus ja sotsiaalne mõju 20. sajandil.

Eesti sõjaajalugu üldise sõjaajaloo kontekstis. Ristisõdade ajastu ja muistne vabadusvõitlus. Eestlaste sõjaline organisatsioon muinasajal. Malev. Suurriikide võitlused Vana-Liivimaa pärast. Saja-aastase sõja sündmused Eestis (1558–1661). Põhjasõda ja selle tagajärjed. Eesti ala liitmine Vene impeeriumi koosseisu. Vene impeeriumi sõjad ja Eesti. Sõjalised koormised. Sõjaväeteenistus Eesti alal. Michael Andreas Barclay de Tolly. Sõjalised kaitserajatised. Esimene maailmasõda ja Eesti iseseisvuse süünd. Rahvusväeosad. Vabadussõda 1918–1920. Kooliõpilaste roll Vabadussõjas. Tartu rahu. Eesti riigikaitse 1920–1940. Teine maailmasõda ja Eesti. Eestlased Saksa armees ja Punaarmees. Soomepoisid. Metsavendlus.

Okupatsiooniar mee kohalolek. Nõukogude armee kohalolek, selle tagajärjed. Paldiski. Eestlased Nõukogude armees. Nõukogude armee lahkumine Eestist.

Eesti riigikaitse taastamine. Valikud Eesti riigikaitse taasloomisel. Eesti riigikaitsepoliitika kujunemine ning riigikaitsestruktuuride peamised suunad ja olulisemad sündmused.

Tänapäeva kriisid, sõjad ja relvakonfliktid

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- toob näiteid kriiside ja konfliktide põhjuste ning tunnuste kohta, analüüsib mõningate konfliktidega seotud arengut ning nende ärahoidmiseks või ohjamiseks kasutatavaid meetodeid;
- eristab rahvusvahelise julgeolekukeskkonna erinevaid arenguetappe ja tunnuseid ning toob näiteid külma sõja aegse ja tänapäevase julgeolekukorralduse kohta;
- tunneb koostööjulgeoleku üldisi põhimõtteid ning peamisi julgeolekuga tegelevaid organisatsioone (NATO, EL, ÜRO, OSCE);
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kriis ja konflikt, sõda, julgeolekurisk, traditsiooniline ja asümmeetriline oht, küberjulgeolek, kollektiivne kaitse ja julgeolek, koostööjulgeolek, lubatud ja keelatud relvad, terrorism, totaalkaitse.

Õppesisu

Rahvusvahelised kriisid ja konfliktid valitud näidete toel. Kriisid. Julgeoleku riskid ja ohud. Konflikti arengufaasid ja tunnused. Sõja mõiste. Rahvusvaheline julgeolek 20. sajandil. Maailmasõjad. Külma sõda. Kollektiivne julgeolek 20. sajandil – Rahvasteliit, ÜRO, OSCE. Tuumaajastu. Relvastuskontroll.

Nüüdisaegsed rahvusvahelised konfliktid ja nende ohjamine. Koostööjulgeolek. NATO ning Euroopa Liit. Kollektiivne kaitse ja kollektiivne julgeolek. Traditsioonilised ja asümmeetrilised ohud. Rahvusvaheline terrorism, massihävitusrelvade levik. Keskkonna-, majandus-, küber- ja sotsiaalne julgeolek. Kriiside ja konfliktide ärahoidmine, ohjamine ning lahendamine. Rahvusvahelised rahuoperatsioonid, rahvusvahelise sekkumise põhjused ja tagajärjed.

Relvakonfliktide ja sõdade tunnused. Sõjaline strateegia ja taktika mõistetena. Heidutus. Sõjategevuse ulatus. Kasutatav relvastus. Sõjalised operatsioonid. Totaalkaitse. Territoriaalkaitse. Rahvusvaheline sõjaõigus.

Eesti kaitsepoliitika. Eesti osalemine NATOs

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- teab enda võimalusi ja kohustusi riigi kaitsmisel;
- teab Eesti riigikaitse eesmärki, üldist korraldust ja juhtimist, toetudes riigikaitse alusdokumentidele;
- teab ning selgitab Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhijooni rahvusvaheliste suhete ning Euroopa julgeoleku kontekstis;
- teab Eesti peamisi julgeolekuriske ning teab ja kirjeldab erinevaid hädaolukordi;
- kirjeldab NATO kujunemist, väärtusi, kollektiivse kaitse ja otsuste langetamise põhimõtteid;
- näitab kaardil NATO laienemist ja liikmesriike;
- seletab ning kasutab kontekstis mõisteid NATO, kaitsevõime, julgeolekurisk, hädaolukord.

Õppesisu

Eesti riigikaitse eesmärk. Riigi kaitsevõime. Riigikaitse eesmärk, üldine korraldus ja juhtimine alusdokumentide põhjal: põhiseadus, julgeolekupoliitika alused, sõjalise kaitse strateegiline kava, rahuaja riigikaitse seadus, sõjaaja riigikaitse seadus.

Riigikaitse korraldus. Erinevate institutsioonide roll riigikaitse juhtimises. Ühiskonna kaasatus riigikaitse ja erinevate elualade seotus riigikaitsega. Kodaniku osalemine riigikaitse.

Eesti julgeolekuriskid. Sõjalised konfliktid, väline surve, asümmeetrilised ohud: terrorism, keskkonna- ja küberriskid. Majandusriskid.

Erinevad hädaolukorrad ja valmisolek. Madala riskiastmega kriis, eriolukord, erakorraline olukord, sõda. Inimeste põhiõiguste ja vabaduste piiramine hädaolukordade puhul. NATO kujunemine. Kollektiivse kaitse põhimõte. Eesti osalemine NATOs.

Eesti kaitsejõudude struktuur ja ülesanded. Eesti kaitseväge ja Kaitseväe sümboolika ning traditsioonid

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- oskab kasutada põhiseadust, rahuaja riigikaitse seadust, sõjaaja riigikaitse seadust, kaitseväge korralduse seadust ja Kaitseliidu seadust;
- tunneb kaitseväge ja Kaitseliidu ülesehitust;
- toob näiteid kaitseväge ja Kaitseliidu ülesannete kohta;
- teab riigikaitstes vabatahtlikuna osalemise võimalusi;
- tunneb ära kaitseväge vormiriietuse, auastmetunnused ja eraldusmärgid;
- teab kaitseväge ja Kaitseliidu traditsioone ning sümboolikat;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid lahingpaar, jagu, rühm, kompanii, pataljon, brigaad, kaitseringkond, väeliik, staap, ülem, staabiülem, kaitseväge juhataja.

Õppesisu

Eesti kaitsejõud. Võrdlus teiste riikide kaitsejõudude korraldusega: kohustuslik ajateenistus, lepinguline tegevteenistus, üldine reservteenistus jne.

Eesti kaitsevägi. Kaitseväge struktuur ja ülesanded. Kaitseväge juhtimine. Kaitseväge õppeasutused.

Väeliigid: maavägi, merevägi, õhuvägi. Väeliikide ülesehitus, ülesanded ja juhtimine.

Kaitseliit. Kaitseliidu ülesehitus ja ülesanded. Kaitseliidu sõjaväeline ja kollegiaalne juhtimine. Kaitseliidu eriorganisatsioonid.

Kaitsejõudude traditsioonid. Traditsioonid Eesti kaitsejõududes, vormiriietuse kandmise põhimõtted, sümboolika.

Kaitseväeteenistus

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- on omandanud ülevaate kaitseväeteenistusest ja selle liikidest kaitseväeteenistuse seaduse alusel;
- teab kaitseväeteenistuskohustuslase õigusi ja kohustusi, kutsealusena arvele võtmise korra üldaluseid, kaitseväeteenistuskõlblikkuse määramise, ajateenistusse kutsumise, ajapikenduse ja vabastuse saamise põhjusi ning korda, asendusteenistusse kutsumise korra üldaluseid;
- on omandanud ettekujutuse ajateenistusest, ajateenija õigustest ja kohustustest ning kaitseväge distsipliinist;
- on omandanud ettekujutuse kaitsevaelase elukutsest ja üldteadmised teenistusest reservis;
- teab, mida toob endaga kaasa riigikaitsealaste kohustuste eiramine, ning oskab hinnata tagajärgi;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kutsealune, ajateenija, reservväelane, kaitsevaelane, kaitsevækohustuslane, kaitseväeteenistuskõlblikkus, asendusteenistus.

Õppesisu

Kaitseväeteenistuse seadus. Kaitseväeteenistuse liigid. Kaitseväeteenistuskohustus. Kutsealune, reservväelane, kaitsevaelane, ajateenija, kaadrikaitsevaelane. Kaitseväge distsipliin.

Kutsealusena arvele võtmine ja tegevteenistuskõlblikkuse määramine. Kaitseressursside Amet. Ajateenistusse kutsumisega kaasnevad dokumendid. Kaitseväeteenistuse komisjon. Arstlikud komisjonid. Kaitseväeteenistuskohustuslike Eesti kodanike riiklik register. Kaitseväeteenistuskõlblikkuse astmed.

Ajapikendus ja ajateenistusse kutsumisest vabastamine. Ajapikenduse andmine haiguse või tervisehäire tõttu. Ajapikenduse andmine perekondlikel ja majanduslikel põhjustel, hariduse omandamiseks, kandideerimiseks või valitaval ametikohal töötamiseks. Ajapikenduse lõppemine. Ajateenistusse kutsumisest vabastamine.

Ajateenistusse kutsumine. Ajateenistuse kestus. Kutsealuse kutsumine ajateenistusse.

Asendusteenistusse kutsumine. Ajateenistuse asendamine asendusteenistusega. Asendusteenistustlase teenistuskoh. Asendusteenistuse kestus. Teenimine asendusteenistuses.

Ajateenistus. Ajateenija õigused ja kohustused. Ajateenistuse korraldus. Väljaõpe. Distsipliin. Sotsiaalsed garantiid. Puhkused ja väljaload. Olme ja vaba aeg. Suhtlemine kodustega. Kaitsevälase elukutse. Väljaõpe, haridus, teenistuskäik (sh missioonid), karjäärivõimalused.

Teenistus reservis. Reservi ja erru arvamine. Reservvälase kohustused. Valmisoleku reserv ja valmidusreserv. Osavõtt õppekogunemisest. Tegevteenistus mobilisatsiooni korral. Osalemine Kaitseliidu tegevuses.

Vaidluste lahendamine ja vastutus. Vaided. Väär- ja kuriteod.

Riviõpe

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- teab rivikorra kujunemise ajalugu, kasutamise vajadust ja tähtsust;
- oskab rivivõtteid ning teab käsklusi;
- tegutseb organiseeritult jao ja rühma koosseisus;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid rivi, viirg, kolonn, rivi laius, rivi sügavus, kahe-, kolme- või neljaviiruline rivi.

Õppesisu

Rivikord. Ajalooline ülevaade rivikorra kujunemisest. Üksuste riviline juhtimine lahinguväljal. Füüsiline vastupidavus ja ühtekuuluvus. Kaitseväge traditsioonid ja tseremooniad.

Praktiline riviõpe. Rivi. Viirg. Kolonn. Tiib. Rinne. Rivi tagakülg. Vahe. Kaugus. Rivi laius. Rivi sügavus. Kahe-, kolme- või neljaviiruline rivi. Rivi liigid. Ülema ja kaitsevälase kohustused enne rivistumist ning ravis. Rivikord väljaõppe korraldamisel. Rivi juhtimine. Käsklus. Eelkäsklus. Täitekäsklus. Käemärgid.

Üksiksõduri riviõpe. Seisang ja tegevus koondrivis. Tervitamine. Liikumine ja peatumine. Pöörded.

Jagu koondrivis. Jao kogunemine joonele. Jao kogunemine kolonni. Liikumine ravis. Rivi ette kutsumine.

Rühma koosseis. Rühma kogunemise viisid.

Relvaõpe

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- teab, mis relvi ja relvasüsteeme Eesti kaitseväes kasutatakse;
- tunneb ja järgib ohutusnõudeid tulirelva kasutamisel; käitub lasketiirus turvaliselt, teab ohutuid relva hooldamise põhimõtteid;
- nimetab käsitulirelva (AK 4 või Galil AR näitel) põhiosad ja teab nende koostööd;
- teab lasu sooritamist mõjutavaid tegureid;
- võtab iseseisvalt laskeasendeid ning kasutab õiget päästmistehnikat;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid automaatrelv, püstol, kaartulerelv, laskemoon, lask.

Õppesisu

Relv: relva mõiste, relva kandmisega seotud tavad ja väärtushinnangud. Kaitseväes kasutatavad relvad. AK 4 taktikalised andmed. Relva käsitsemine ja hooldamine.

Ballistika. Ülevaade sisemisest ja välimisest ballistikast. Kuuli lennujoone kuju, tabatav ja tabamatu ala.

Kuulide hajumine ning seda põhjustavad tegurid.

Ohutusnõuded. Üldohutusnõuded relvaga ümberkäimisel. Ohutusnõuded relva ja laskemoona käsitlemisel.

Tiirulaskmine: laskmine õhkrelvast või matkemudelilt, hingamise ja lasu päästmise tehnika, laskeasendid: pikali, põlvelt ja püsti. Relvatugi. Laskekäsklused lasketiirus. Käsklus „TULI SEIS!“.

Topograafia ja orienteerumine

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- teab, mis topograafilisi kaarte ja mis eesmärgil Eesti kaitseväes kasutatakse;
- määrab paberkaardil kasutatavat mõõtkava ja teisendab seda maastikul sammupaaridesse; mõõdab pabeririba kasutades kaugusi ning hindab maastikul silma järgi erinevaid kaugusi; analüüsib topograafilise kaardi leppemärke ja iseloomustab kaardil kajastatud objekte; määrab objektidevahelisi ruumilisi seoseid;
- määrab kaardil malliga direktsiooninurga ja looduses maastikul kompassi järgi asimuudi ning kaitseväe kaardil UTMi koordinaadid;
- orienteerib maastikul kompassi järgi kaardi ning orienteerub kaardi ja kompassi järgi vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul mööda etteantud marsruuti; tunneb õist orienteerumist piiravaid tegureid;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid mõõtkava, kaardi leppemärgid, kaardi koordinaadid, direktsiooninurk, magnetiline asimuut, suunaparand, punkt-, joon- ja pindobjektid maastikul.

Õppesisu

Topograafia sissejuhatus. Üldmõisted. Kaardi mõõtkava. Kaardi leppemärgid. Leppemärkide jaotus: punkt-, joon- ja pindleppemärgid. Kaardi reljeef. Reljeefi erinevad vormid ning nende iseloomustus.

Kaartide kasutamine Eesti kaitseväes. Kaartide põhimõttelised. Kaitseväekaartide kartogrammid. Kaardinurk. Kaardi koordinaadid: geograafilised, UTM.

Kompass, magnetiline asimuut ja direktsiooninurk. Kaartidel kasutatavad põhjasuunad. Magnetiline deklinatsioon. Direktsiooninurk. Magnetiline asimuut. Suunaparand. Kompass ja selle kasutamine. Kompassi kasutamise piirangud. Magnetilise anomaalia alad.

Kaardi orienteerimine, maastikul orienteerumine, käsi-GPSi kasutamine. Kaardi orienteerimine

kompassi, joonobjekti, punktorientiiri, taevakehade järgi. Asimuudi määramine maastikul ja selle järgiliikumine. Orienteerumine maastikul. Orienteerumine pimedas. Üldised juhised ning piirangud käsi-GPSi kasutamiseks maastikul.

Esmaabi välitingimustes

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- hindab olukorda õnnetuse korral, teab abi kutsudes ja andes õiget tegutsemisjärjekorda ning oskab kasutada erinevaid kannatanu transportimise võtteid;
- väldib ohtusid ning kaitseb ennast ja abivajajaid võimalike ohtude eest;
- teab elupäästva ja jätkuva esmaabi võtteid ning oskab neid kasutada;
- tunneb võimalikke käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid ning oskab neid kasutada; oskab anda esmaabi erakorraliste haiguste ja mürgistuste korral ning traumakannatanule.

Õppesisu

Tegutsemine õnnetuse korral. Ohu hindamine ja ohutuse tagamine, päästmine otsesest ohust, sh Rauteki haaret kasutades. Kannatanu seisundi hindamine:

teadvuse, hingamise, vereringe kontroll. Tegevuste järjekord kannatanu esmasel ülevaatusel. Sündmuskoha tähistamine. Elupäästev esmaabi. 112-abikutse. Jätkuv esmaabi. Kiirabi. Haigla.

Elupäästev esmaabi. Elustamise ABC. Elupäästev esmaabi traumakannatanule. Suure välise verejooksu sulgemine abivahenditega ja abivahenditeta. Hingamisteede vabastamine ja vabana hoidmine. Teadvuse tasemed, teadvusetuse põhjused. Teadvuseta kannatanu abistamine. Šoki mõiste, liigid ja esmaabi. Kliiniline ja bioloogiline surm.

Esmaabi vigastuste ja haigestumiste korral. Jäsemetraumade fikseerimine. Sobivad asendid erinevate vigastuste ja haigestumiste korral. Termolina kasutamine. Heimliche võte. Allergia. Termilised traumad: põletused, päikesepiste, kuumarabandus, kuumakurnatus, külmumine, alajahtumine

(hüpotermia). Uppumine. Mürgistused. Alkoholimürgistus. Narkootikumide üledoos. Maohammustus. Putukate pisted. Võõrkeha hingamisteedes.

Massihävitusrelvad ja kodanikukaitse

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tunneb massihävitusrelvade põhitüüpe, kasutamise eesmärke ja tagajärgi, nende kasutamist ajaloos ning keelustamist;
- tunneb kodanikukaitse põhialuseid ja eesmärke ning oskab tegutseda hädaolukorras;

- oskab hinnata ohte ja käituda erinevate ohtude korral: tuleoht, mürkaineoht, radiatsioonioht ja plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht; oskab kasutada esmaseid tulekustutusvahendeid;
- tunneb gaasimaski põhiosi, hooldust ja kasutamist;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid massihävitusrelv, tuumarelv, bioloogiline relv, keemiarelv, toksiin, bakter, viirus, radiatsioon, lõhkeaine, plahvatus.

Õppesisu

Massihävitusrelv: tuumarelv, bioloogiline relv, keemiarelv. Liigid ja toime ning kahjustavad mõjud. Relvade kasutamine ajaloos. Massihävitusrelva leviku piiramine.

Kaitsevahendid. Kaitsevahendite areng. Kaitsevahendid erinevatele massihävitusrelva tüüpidele. Individuaalsed ja kollektiivsed kaitsevahendid.

Kodanikukaitse. Ajalooline ülevaade ja põhimõtted.

Tuleohutus. Tulekahju ärahoidmine, tekkimise põhjused ja tagajärjed. Esmased tulekustutusvahendid ning nende kasutamine. Põlemine ja plahvatus. Põlemissaadused. Käitumine tulekahju korral.

Mürkaineoht. Levinumad mürgised ained ja nende mõju inimorganismile. Tegutsemine mürkaineohtu olukorras.

Radiatsioonioht. Radioaktiivsed ohuallikad, nende toime loodusele ja inimorganismile.

Plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht. Plahvatusohtlikud esemed. Ohutusreeglid plahvatusohtlike esemete leidmise korral. Käitumine pommiähvarduse korral, evakueerumine.

Keskkonnakaitse kaitseväes

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- teab ja kirjeldab riigikaitsetegevusega kaasnevat mõju keskkonnale;
- valmistab ette ja lõpetab väljaõppelaagri, vähendades väljaõppetegevuse mõju loodusele, sh hoides ära reostuse ja metsatulekahju;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid ettevaatuspõhimõtte, väljaõppelaagrikeskkond, tuleohutus, metsatulekahju, reostus, kahjustusala.

Õppesisu

Riigikaitsetegevusega kaasnevat mõju keskkonnale. Müra, mürakaitse, välisõhureostus, ohtlike jäätmete reostus, veereostus, metsatulekahju.

Väljaõppelaagri keskkonnakaitseline ettevalmistamine, rajamine ja lõpetamine. Planeerimine: jäätmekava, tuleohutuskava, reostusohutuse kava; hügieeni ja toitlustuse korraldamine välitingimustes, jääkreostus.

Tuleohutuse tagamine ja tegutsemine metsatulekahju korral. Ohuolukord, metsatulekahju, kustutamise juhtimine.

2. kursus „Praktiline õpe välilaagris”

Välilaagris korraldatakse lihtsustatud ja lühendatud sõdurioskuste kursus kavade alusel. Kõik praktilised harjutused tehakse rühmas. Teoreetilisi teadmisi harjutatakse ja kinnistatakse tegevuse käigus. Eesmärk on tutvuda kaitseväge rutiini ja päevaplaaniga.

Riviõpe

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tegutseb ühtse meeskonnana organiseeritult jao ja rühma koosseisus;
- saab aru sõjaväelisest rivikorrast ning oskab esmaseid rivivõtteid paigal ja liikumisel kolonnis.

Õppesisu

Praktiliste harjutuste vaheetapid algavad ja lõpevad rivikorras, mille käigus omandatakse üldised oskused meeskonnatöös ravis.

Isiklik ja rühmavarustus

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tunneb ning oskab kasutada üksikvõitleja ja allüksuse üldvarustust ning teab selle otstarvet.

Õppesisu

Õpitakse tundma üksikvõitleja ja rühma varustust, selle otstarvet, praktilist kasutamist ning hooldamist.

Rännak üksuse koosseisus ja üksikvõitleja liikumine maastikul

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- oskab liikuda päeval ja öösel jalgsi rännakukolonnis ning üksikvõitlejana maastikul.

Õppesisu

Õpitakse tundma ning harjutatakse erinevaid liikumisviise üksuse koosseisus ja üksikvõitlejana ümberpaiknemise korral, kasutatakse käemärke ning harjutatakse tegevusi nende järgi.

Välilaagri rajamine ja eluolu välitingimustes. Kesk konnakaitse

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tunneb kaitseväelist rutiini ja päevaplaani;
- täidab erinevaid ülesandeid välitingimustes jao koosseisus majutusala rajades;
- valmistab ette ja lõpetab väljaõppelaagri, vähendades väljaõppe tegevuse mõju loodusele, sh hoides ära reostuse ja metsatulekahju;
- tunneb keskkonnakaitse põhimõtteid välitingimustes majutust korraldades.

Õppesisu

Harjutatakse üksuse majutuse korraldamist välitingimustes, paiknemisala ettevalmistamist, telkide püstitamist, söögi- ja hügieenialade ettevalmistamist.

Toitlustamine ja hügieen välitingimustes

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tunneb ning täidab välitingimustes toitlustamise ja hügieeni reegleid.

Õppesisu

Harjutatakse toitlustamise korraldamist välitingimustes koos sooja toidu ettevalmistamise ja 24 h kuivtoidupakkide kasutamisega.

Orienteerumine maastikul

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- orienteerub kaardi ja kompassi järgi vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul;
- määrab kaardil direktsiooninurga, maastikul kompassi järgi asimuudi ja kaitseväärt kaardil UTMi koordinaate;
- orienteerib maastikul kompassi järgi kaardi ning liigub mööda etteantud marsruuti;
- tunneb öist orienteerumist piiravaid tegureid.

Õppesisu

Harjutatakse kaardi ja kompassi tundmist vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul, oma asukoha määramist, kauguste määramist ning objektidele osutamist erineval maastikul ja erinevas valguses.

Varjumine ja varjatud liikumine maastikul

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tunneb ja kasutab peamisi moondamise ning varjatud liikumise võimalusi erineval maastikul ja erinevas valguses.

Õppesisu

Harjutatakse erinevaid moondamise ja varjatud liikumise võimalusi. Õpitakse tundma, miks on asjad erinevas keskkonnas ja valguses nähtavad.

Esmaabi välitingimustes

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- oskab tegutseda hädaolukorras; tunneb ja kasutab üldiseid esmaabivõtteid, elustamise põhimõtteid ning välioludes ellujäämist; oskab kutsuda abi;
- teab ja oskab kasutada erinevaid kannatanu transportimise võtteid;
- tunneb võimalikke käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid ning oskab neid kasutada; oskab anda esmaabi erakorraliste haiguste ja mürgistuste korral ning traumakannatanule.

Õppesisu

Harjutatakse üldisi esmaabivõtteid ja elustamist ning õpitakse tundma välioludes ellujäämise põhitõdesid.

Relvaõpe, laskeasjandus ja ohutushoid

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tunneb ning järgib relvadega ümberkäimise ohutuseeskirju ja -nõudeid;
- võtab iseseisvalt laskeasendeid ja kasutab õiget päästmistehnikat;
- käitub lasketiirus turvaliselt laskmiskäskluste järgi;
- sooritab ohutult tiirulaskmise praktilisi harjutusi juhendaja kontrolli all.

Õppesisu

Õpitakse tundma Eesti kaitseväes kasutusel olevaid käsitulirelvi. Harjutatakse automaadi käsitlemist ning erinevaid laskeasendeid. Õpitakse tundma ohutushoidu. Osaletakse praktilisel laskeharjutusel juhendaja kontrolli all.

Kodanikukaitse

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- oskab hinnata ohte ning käituda erinevate ohtude korral: tuleoht, mürkaineoht, radiatsioonioht ja plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht;
- kasutab esmaseid kaitse- ja tulekustutusvahendeid.

Õppesisu

Õpitakse tundma tegutsemist erinevate ohtude korral ja kasutama esmaseid kaitsevahendeid.